

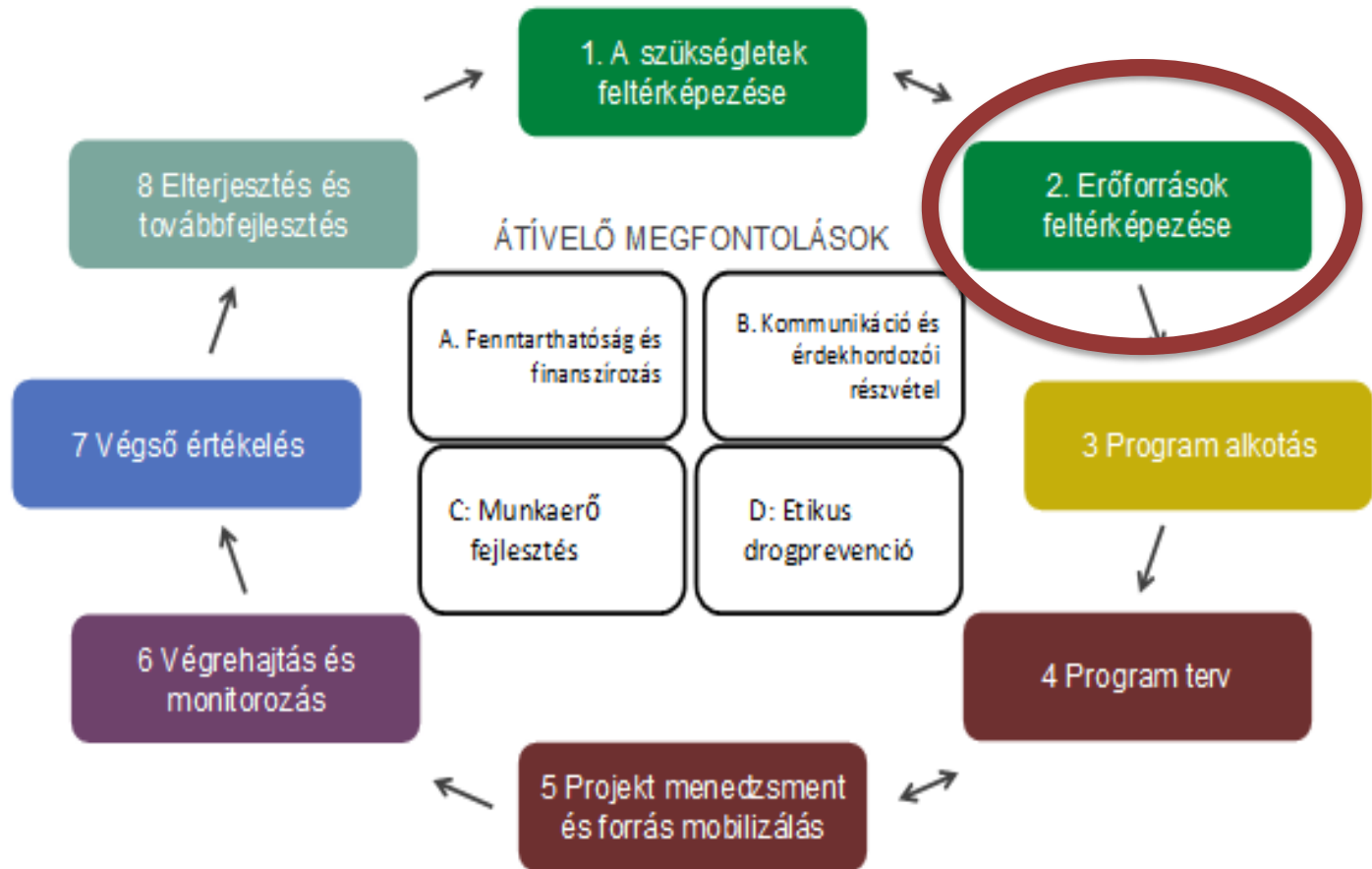

Paksi Borbála, Magi Anna, Demetrovics Zsolt

SZENVEDÉLYMAGATARTÁSOKRA IRÁNYULÓ PREVENCIÓS BEAVATKOZÁSOK ORSZÁGOS KATASZTERE

MAGYAR PSZICHOLÓGIAI TÁRSASÁG
XXV. JUBILEUMI ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS NAGYGYŰLÉSE
2016. JÚNIUS 2-4., BUDAPEST

A prevenciós programok megvalósítási ciklusa

Brotherhood, Sumnall & the Prevention Standards Partnership (2011)

Az előadás célja

Az előadás a fiatal populáció körében tervezett, a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére irányuló prevenciók tevékenység szakmai megalapozása érdekében végzett tevékenységek közül az erőforrások, ezen belül a prevenciók szolgáltatók feltérképezésére fókuszál.

A különböző függőségek megelőzésére irányuló programokról aktuális szisztematikus programregiszter nem áll rendelkezésre, az iskolai prevenció kínálati (szolgáltatói) oldalának feltérképezésére irányuló országos kataszter 2005-ben készült el (Paksi és Demetrovics 2005; Paksi és mtsai, 2006), a nem iskolai szinten pedig 2008-ban (Nádas és Paksi, 2009) történt az egyetlen országos adatfelvétel, így a rendelkezésre álló információk már elavultak, frissítésre, kiegészítésre szorulnak.

Az előadás célja a 9-24 éves korosztályt megcélzó, közvetlenül vagy közvetve a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére, valamint – különböző függőségek kapcsolódása okán – az egyéb függőségek megelőzésére irányuló prevenciók programok feltárása és a nemzetközi standardoknak megfelelő strukturált leírása.

A célcsoport azonosítása – a prevenció szintjén jelenlévő szolgáltatók köre

A célcsoportjába tartozó szervezetek azonosítása I.

KIINDULÓ ADATBÁZIS ÖSSZEÁLLÍTÁSA:

Áttekintett információ-források:

- 1) Szakmai Információs Portál (SZIP)
<http://www.ndi-szip.hu/OrganisationList.aspx?mnu=1>
- 2) Szakmai Információs Adattár 2015 (a Legyen más a szenvedélyed TÁMOP keretében készült) (2015)
http://ndi-szip.hu/tamop-5_2_9/downloads/SZIA_2015_web.pdf
- 3) Országos Drogprevenciós Adattár (ODA) (2005/2006)
<http://www.madaszsz.hu/oda/index.html>
- 4) A Magyar Drogprevenciós és Ártalomcsökkentő Szervezetek Szövetsége 3 régióra kiterjedő kutatásának adatbázisai (2009)
- 5) A nem iskolai szintén megjelenő prevenciós programok feltérképezésére irányuló kutatás során azonosított szervezetek listája (Nádas és Paksi, 2009)
- 6) KAB-os Pályázatok a 2013, 2014 és 2015 években
- 7) Nonprofit Információs és Oktató Központ adatbázisa
<http://www.nonprofit.hu/szervezetkereses>
- 8) *Az adatbázis a kutatás során folyamatosan bővült a szervezetek szakmai kapcsolatai alapján*

A célcsoportjába tartozó szervezetek azonosítása II.

TÉNYLEGESEN A CÉLCSOPORTBA TARTOZÓ SZERVEZETEK AZONOSÍTÁSA

Szűrőkérdőív: 7 kérdést tartalmazó rövid kérdőív, telefonos adatgyűjtéssel.

A kisselektálásra kerültek azok a szervezetek, akik:

X Nem végeznek szenvedélymagatartások megelőzésére irányuló prevenciós tevékenységet

nem képezték részét az adatgyűjtésnek akik 2013 és 2015 között működtek, de már nem részei a prevenciós programkínálatnak (Azokra viszont kiterjedt az, melyeket csak átmenetileg szüneteltetnek.)

X Prevenciós tevékenységüket csak eseti jelleggel végzik

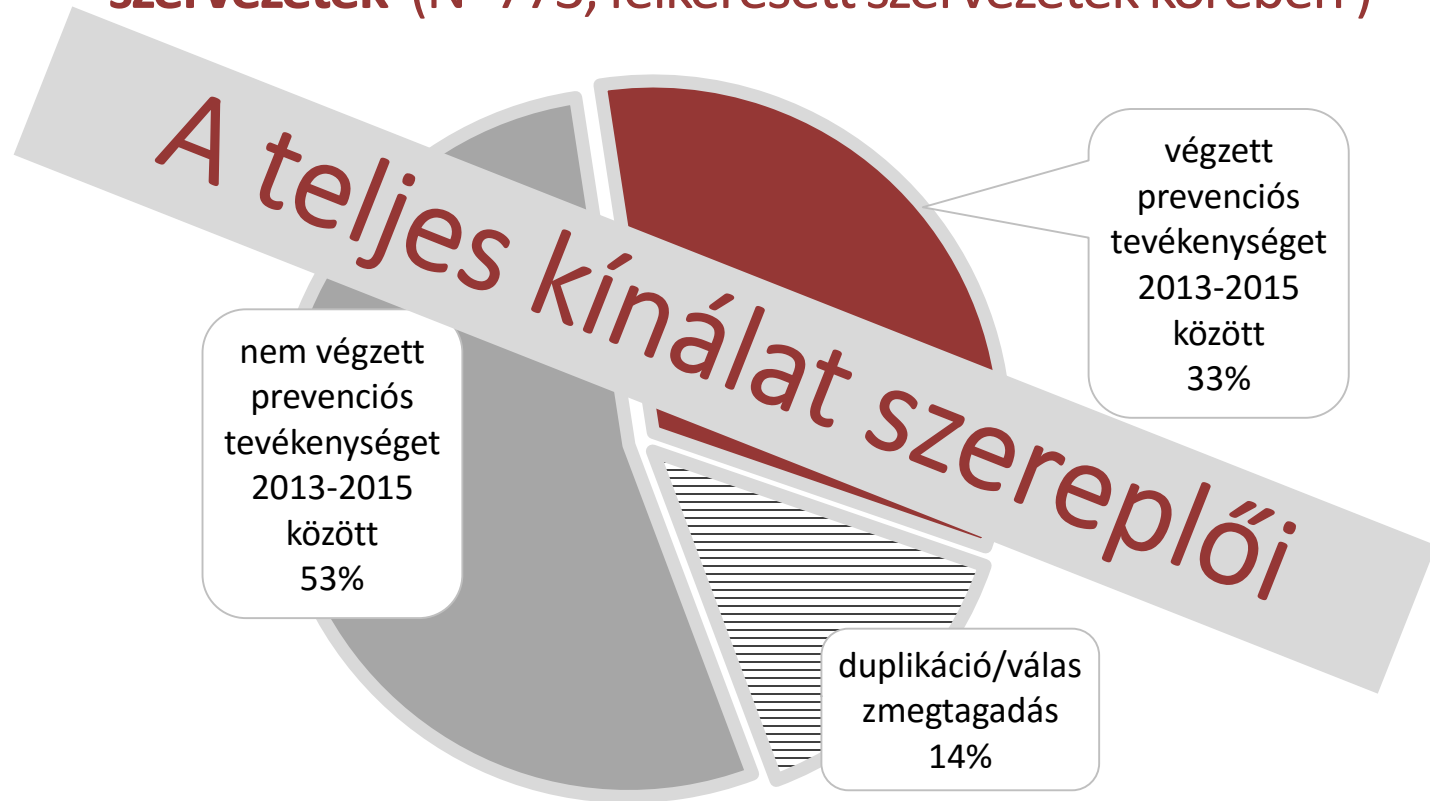
csak azokat a prevenciós tevékenységeket tudjuk leírni a megadott struktúrában, melyeket egy célcsoportban minden kivitelezési helyen, minden intervenció során a célok és az alkalmazott módszerek tekintetében megegyezően zajlanak

X Valamilyen országos hálózat keretében végez csak prevenciós tevékenységet

abban az esetben, ha egy prevenciós program vagy szolgáltatás valamilyen hálózat részeként működik, annak leírását a hálózat működtetője (programgazdája) írja le

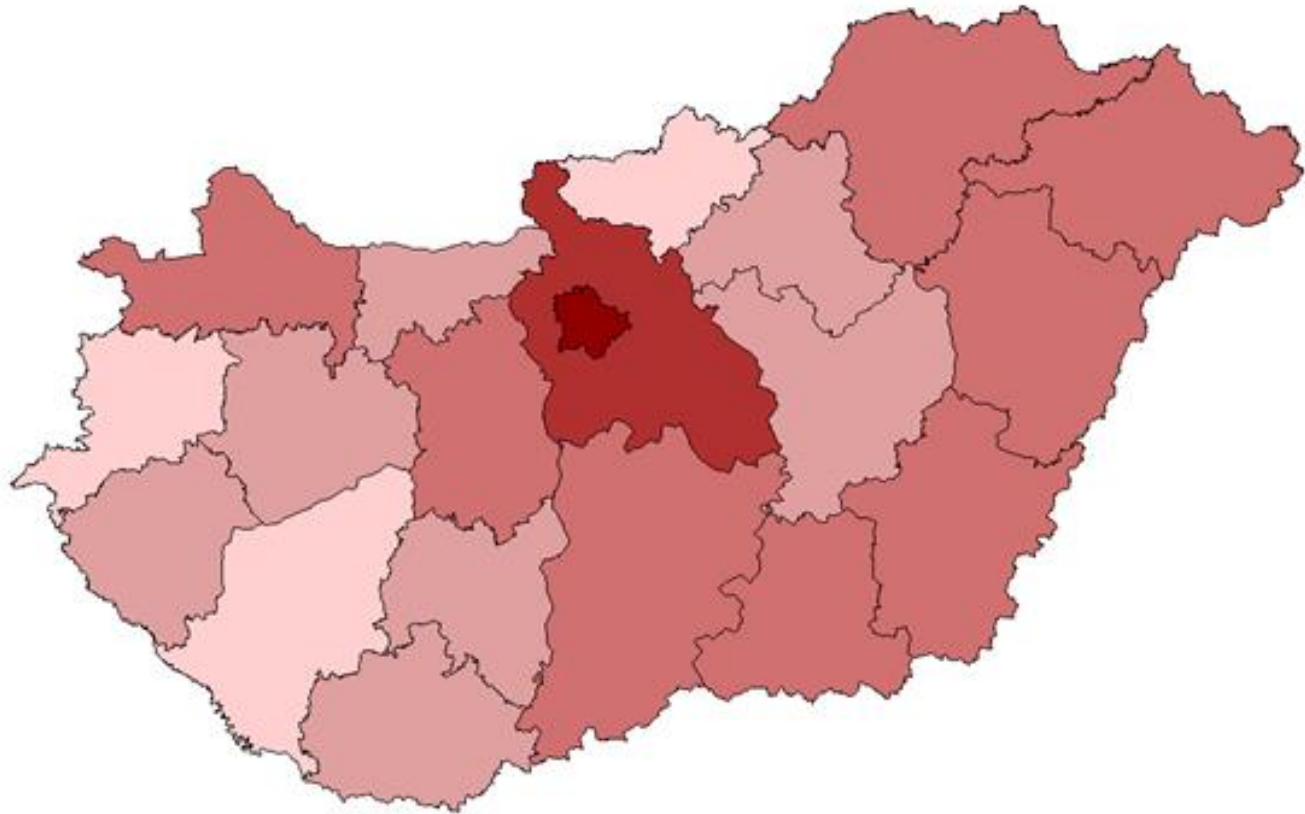

Aktuálisan szenvedélymagatartások megelőzésével foglalkozó szervezetek (N=773, felkeresett szervezetek körében)

- ❑ 8 féle adatforrás (7 adatbázis és a szervezetek szakmai hálózata) komparatív elemzésével összesen 1766 szervezetet tartalmazó adatbázis jött létre.
- ❑ 773 szervezettel sikerült kapcsolatba lépni
- ❑ közel egyharmaduk, 253 szolgáltató végzett 2013 és 2015 között valamilyen prevencióstevékenységet

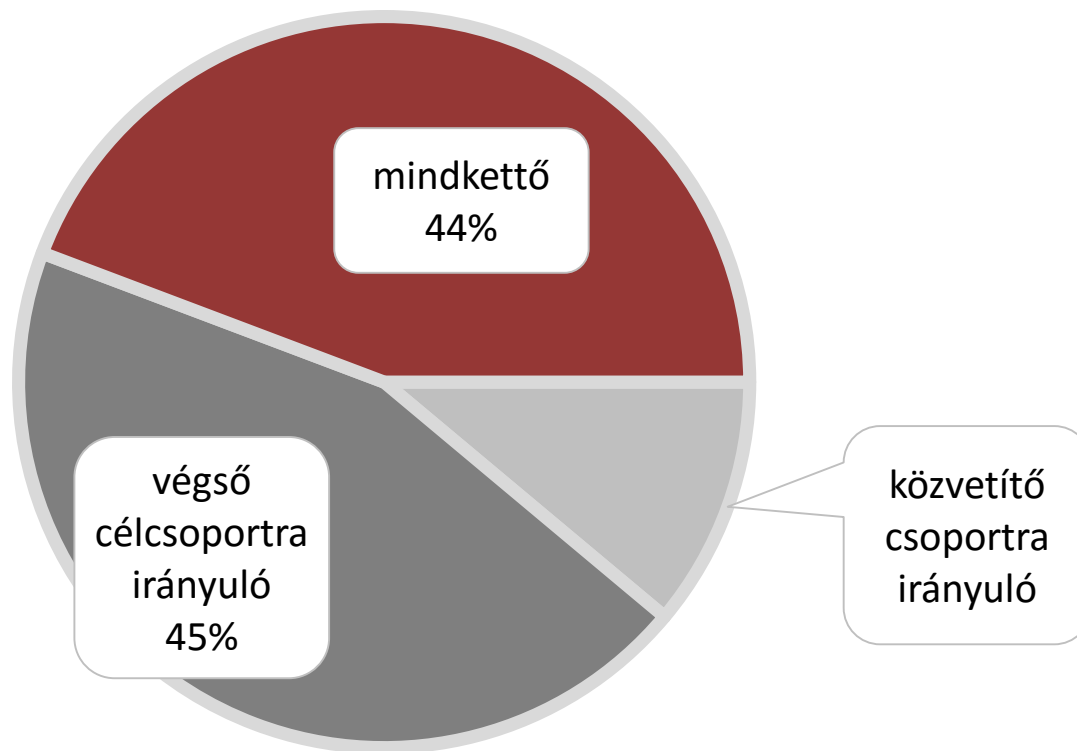
Aktuálisan szenvedélymagatartások megelőzésével foglalkozó szolgáltatók székhely szerinti eloszlása (N=253)

- A legtöbb prevenciós szolgáltató Budapesten (42 szervezet), illetve Pest megyében (34 szervezet) működik.
- Nógrád, Somogy és Vas megyében 5-nél kevesebb prevenciós szervezett van.

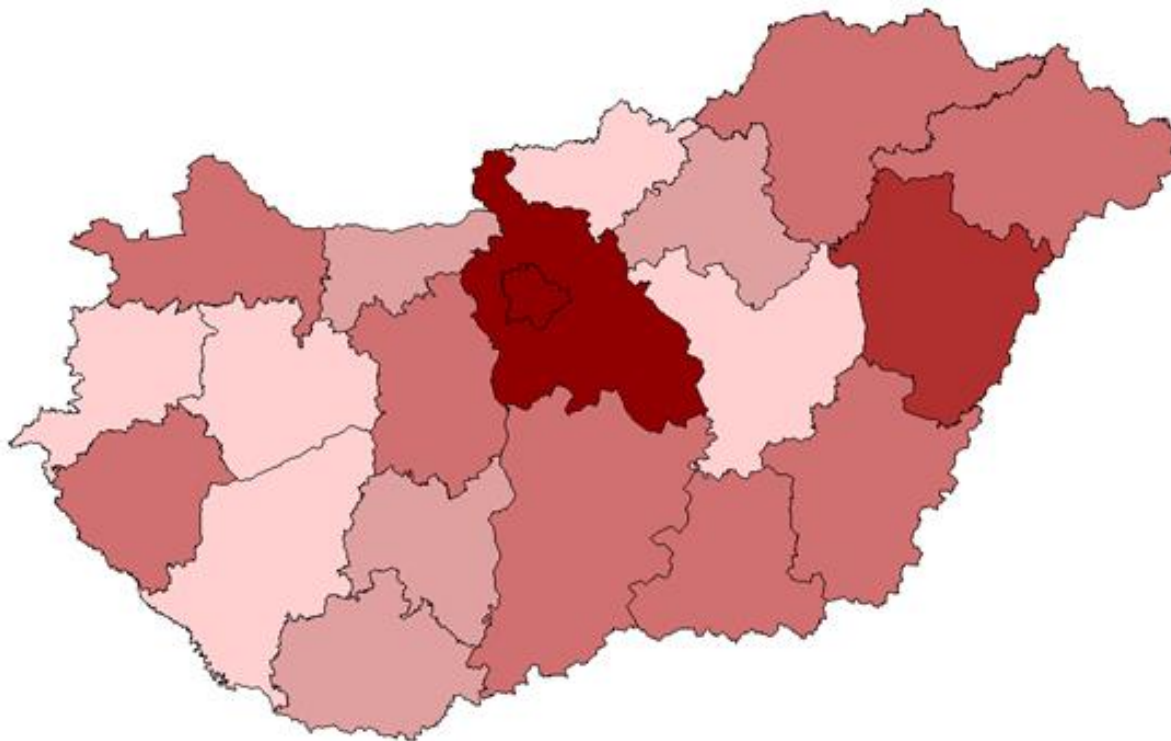
Kikre irányul az aktuálisan szenvedélymagatartások megelőzésével foglalkozó szolgáltatók tevékenysége? (N=253)

- ❑ a szolgáltatók 89%-a (225 szervezet) kínált a végző célcsoport számára közvetlenül (is) valamilyen intervenciót
- ❑ 140 szervezet (55%) kínált közvetítő csoporton keresztül (is)

Összesen aktuálisan 198 SZERVEZET rendelkezik PROGRAMSZERŰEN zajló szenvedélymagatartások megelőzésére irányuló saját programmal/szolgáltatással

- A saját programszerű beavatkozásokat aktuálisan kínáló szolgáltatók közel egyharmada Közép-Magyarország (Budapesten és Pest megyében) van.
- Az ország többi részében összesen 131, megyénként átlagosan 7-8 szolgáltató dolgozik.

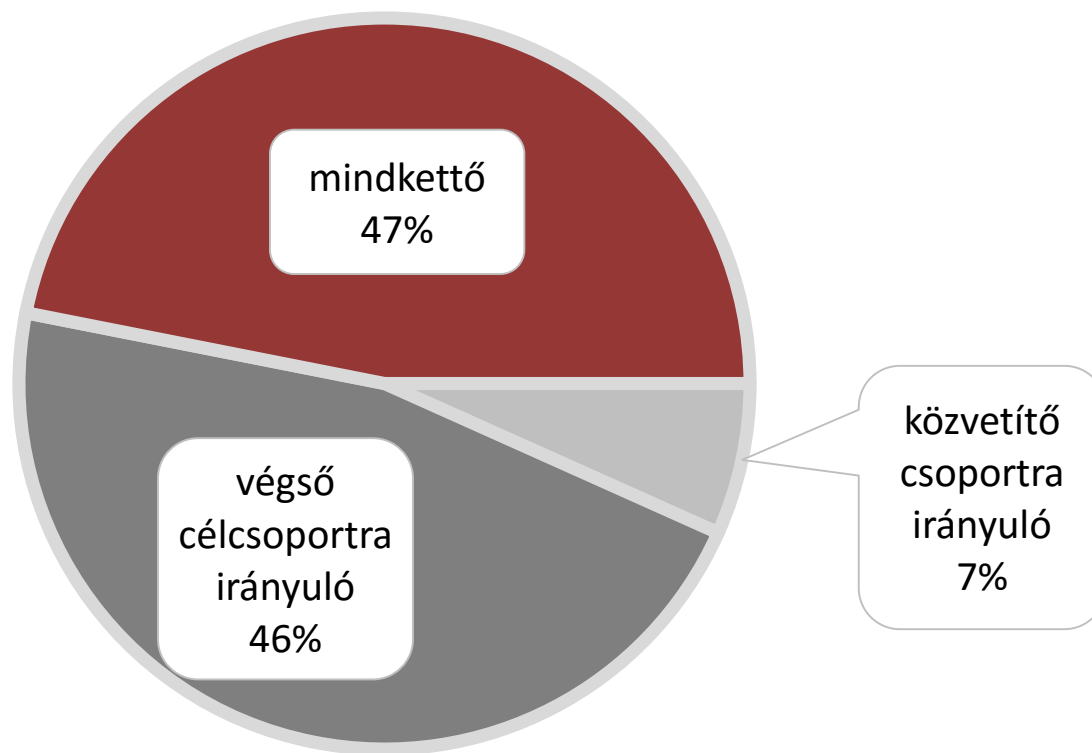
Összesen aktuálisan 198 SZERVEZET rendelkezik
PROGRAMSZERŰEN zajló szenvedélybetegségek megelőzésére irányuló saját programmal

A programszerű prevenciós
beavatkozásokat kínáló
szolgáltatók

Programszerű beavatkozásokat aktuálisan kínáló szolgáltatók közel
Budapest és Közép-Magyarország (Budapesten és Pest megyében) van.
Magyarország többi részében összesen 131, megyénként átlagosan 7-8
szolgáltató dolgozik.

KIKRE IRÁNYUL az aktuálisan szenvedélymagatartások megelőzésével PROGRAMSZERŰEN foglalkozó szolgáltatók tevékenysége(N=194)

- ❑ a szolgáltatók 93%-a (181 szervezet) kínált a végző célcsoport számára közvetlenül (is) programszerű prevenciót
- ❑ 104 szervezet (53%) közvetítő csoporton keresztül (is)

A szenvedélymagatartások megelőzésére irányuló prevenciós színtér szereplőinek és programjainak részletes bemutatása

Az adatgyűjtési battéria háttere

A prevenciós programok leírására szolgáló adatgyűjtési battéria típusának és tartalmának meghatározása

nemzetközi programleírási standardok/ajánlások

- Eszköztár Prevenciós Programok Tervezéséhez és Értékeléséhez (PERK),
- Kábítószer-kereslet Csökkentését Célzó Intézkedések Információs Rendszere (EDDRA),
- A Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelő Központja (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, 1998; Nádas, 2004),

korábbi hazai kataszterépítési vizsgálataink során szerzett tapasztalatok alapján történt (Paksi, Demetrovics, Czakó, 2002a, b; Paksi és Demetrovics, 2002, 2003, 2005; Paksi és mtsai, 2006; Paksi, 2008; Paksi és Arnold 2010; Paksi és Demetrovics, 2011;)

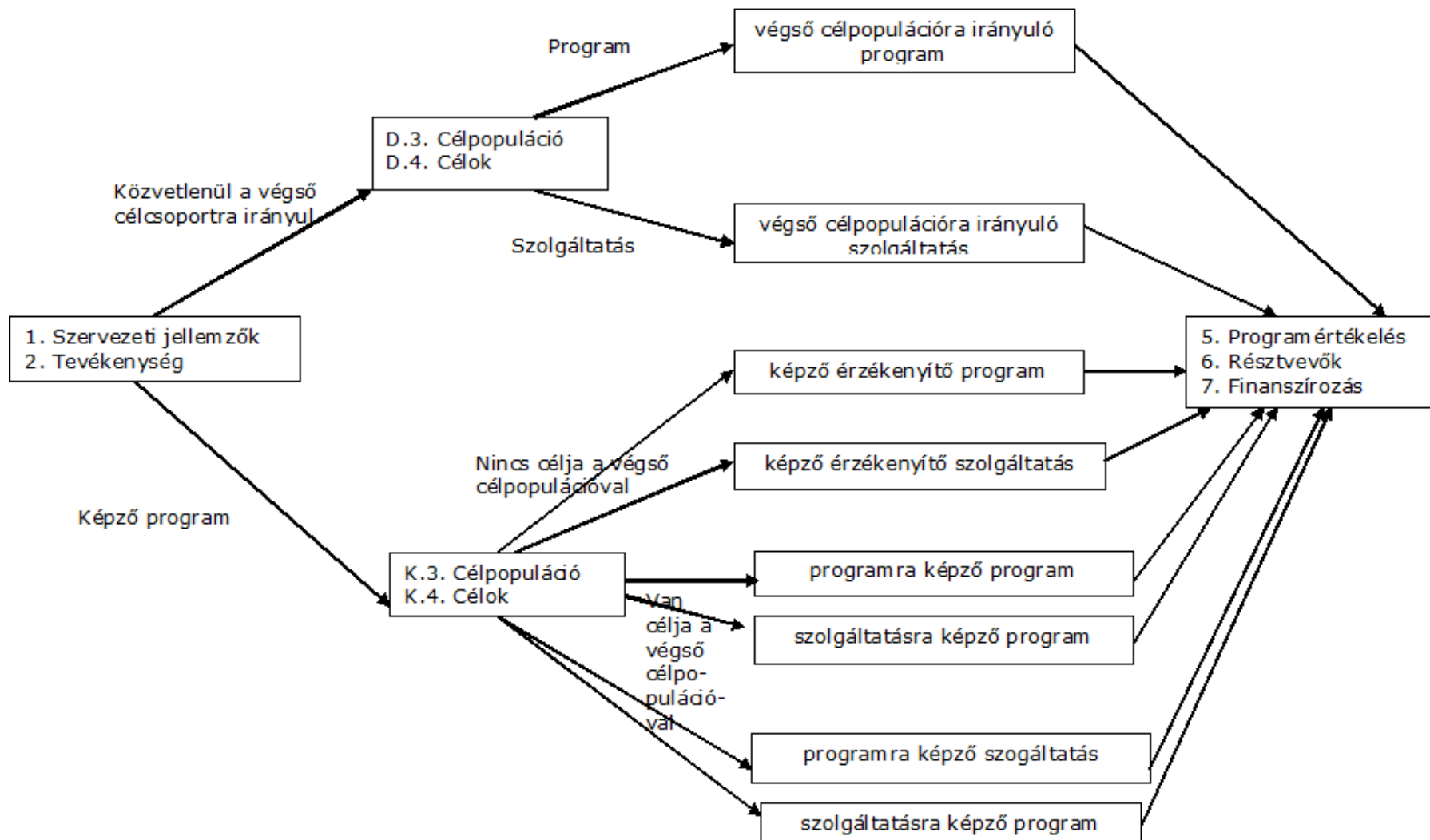

Az adatgyűjtési battéria témakörei

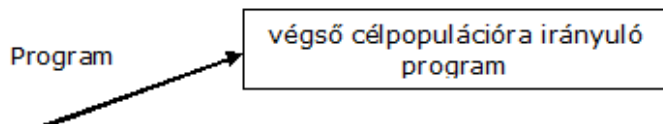
- A programot működtető szervezet jellemzőire vonatkozó információk,
- A program/szolgáltatás keretében végzett tevékenység átfogó leírása
- Célcsoport leírása,
- A program céljai,
- A program koncepciója (teóriája),
- Alkalmazott módszerek,
- Programértékelés,
- A program humánerőforrás hátterére,
- A program finanszírozására vonatkozó információk.

Az adatgyűjtési battéria a beavatkozások minden típusára (általános/célzott/javallott), a célpopulációt közvetlenül vagy közvetetten elérő programok/ szolgáltatások leírására egyaránt kiterjed.

Az adatgyűjtési battéria struktúrája

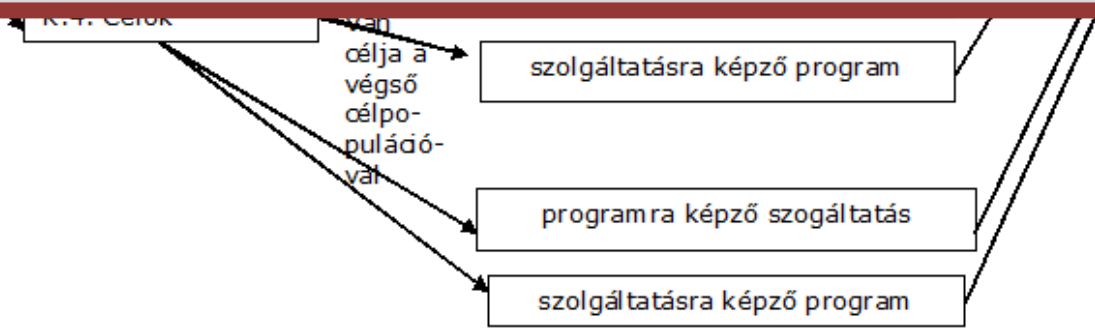

Az adatgyűjtési battéria struktúrája

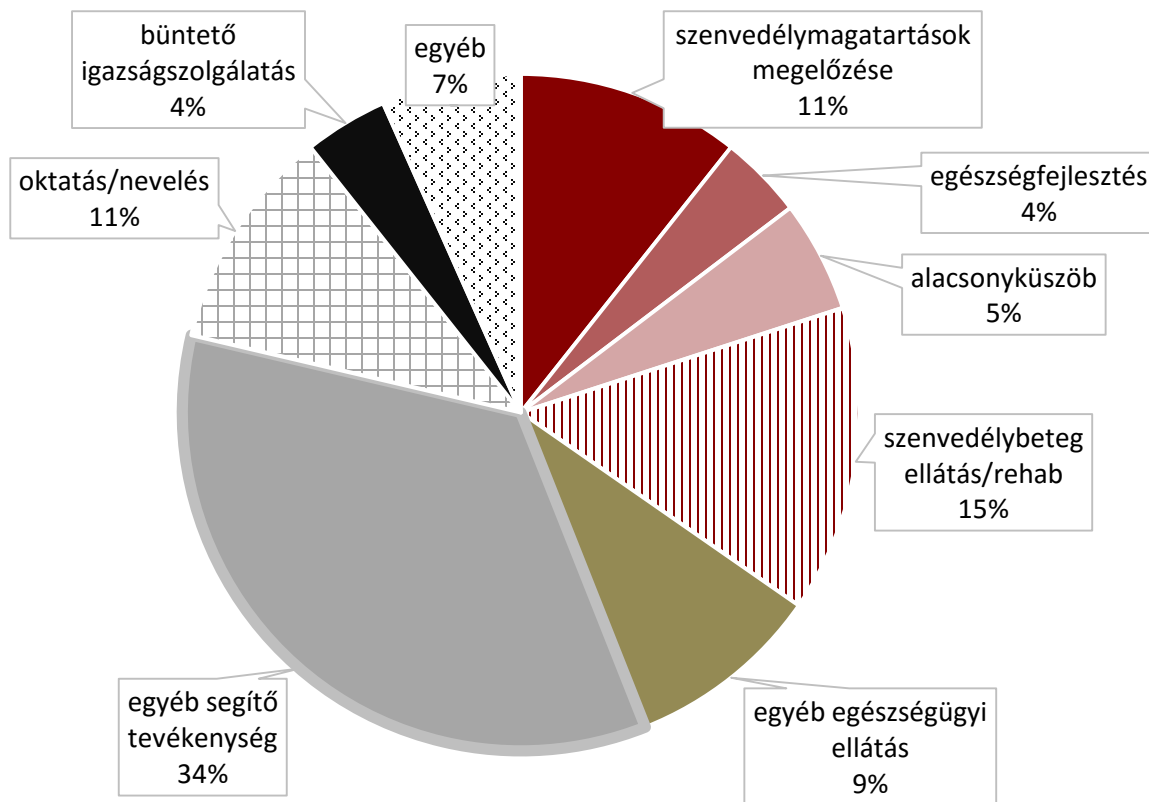

A prevenciós programok leírására szolgáló „Programinformációs Adatlap” egy erre a célja kidolgozott számítógépes program. Címe: <http://ppk-kutatas.elte.hu/index.php?lang=hu>

A szervezeteknek előre megküldött felhasználónév és jelszó megadását követően érhető el.

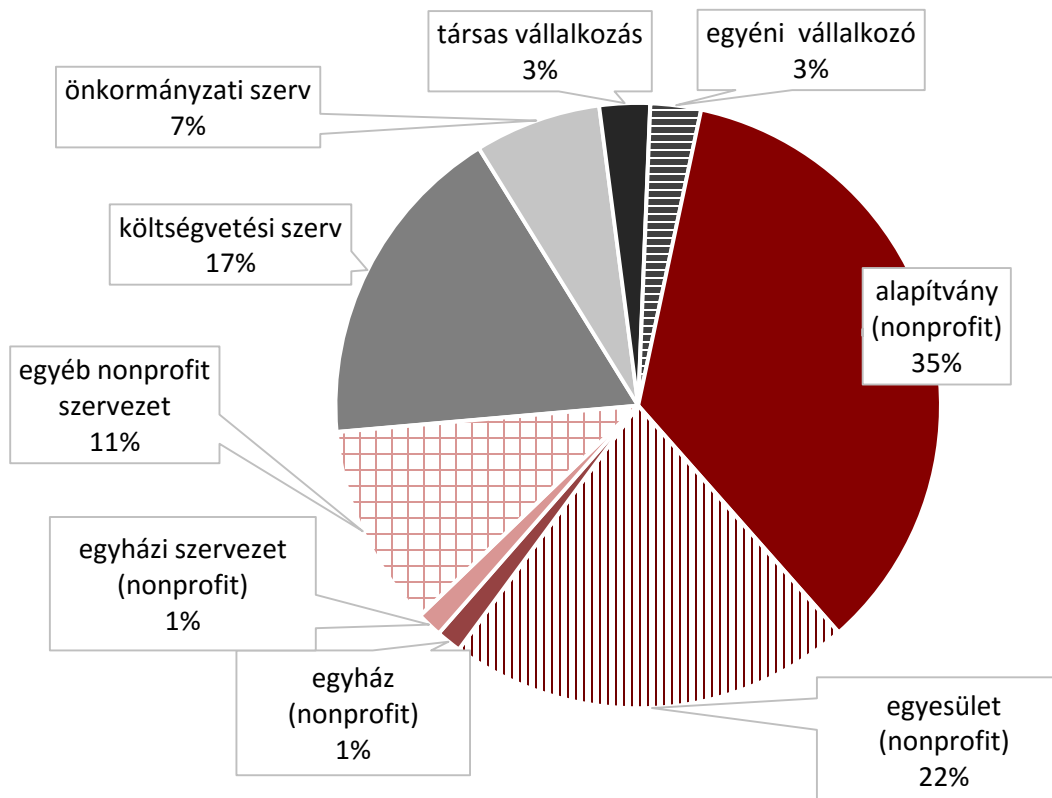

A szenvedélymagatartások megelőzésével foglalkozó szervezetek megoszlása fő tevékenység szerint (N=75)

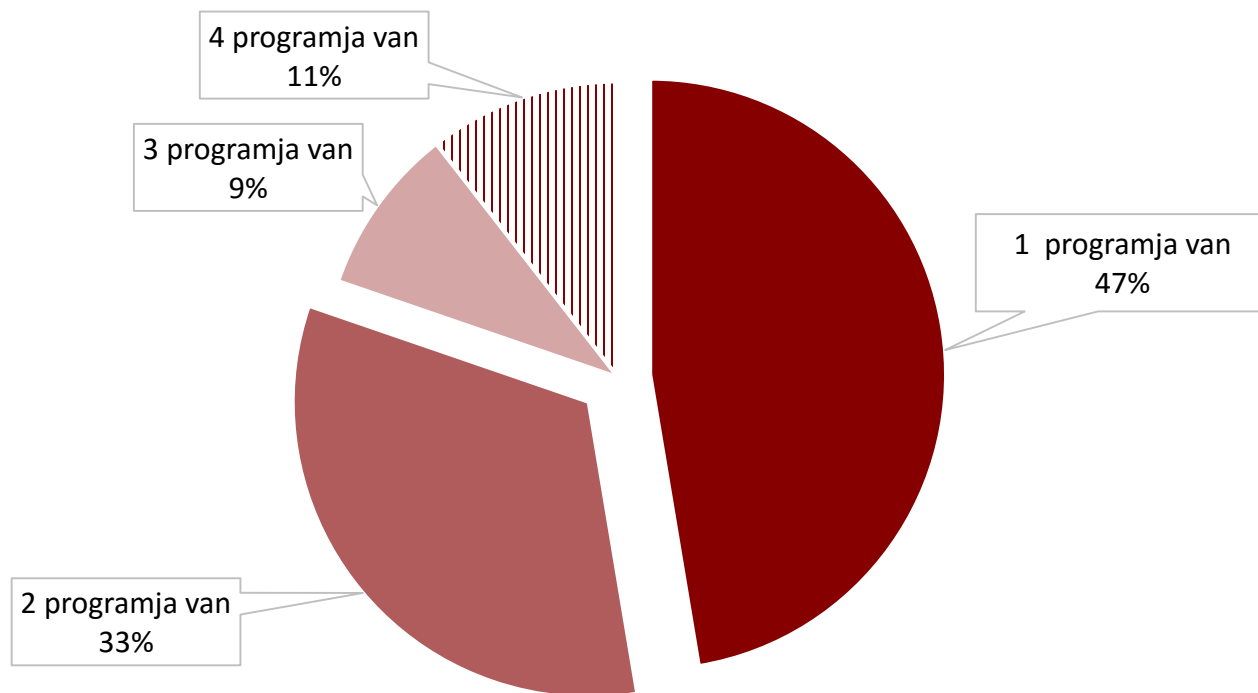
A prevenciós tevékenységet végző szervezetek többsége nem főtevékenységként végzi a valamilyen szenvedélymagatartás megelőzésére irányuló vagy egészségfejlesztő munkát.

A szenvedélymagatartások megelőzésével foglalkozó szervezetek megoszlása jogi státus szerint (N=76)

A szenvedélymagatartással kapcsolatos megelőző tevékenységet végző szervezetek döntő többsége (70%) nonprofit szervezet. (A for-profit szféra szerepvállalása összesen 6%.)

A prevenciós szervezetek megoszlása a működtetett programok/szolgáltatások száma szerint (N=76)

Programinformációs adatlapot kitöltő szervezetek összesen 139, leggyakrabban (a szervezetek közel fele) 1, átlagosan 1,8 programot/szolgáltatást működtetnek.

Az átlagérték alapján a 198 programszerűen prevenciós tevékenységet végző szervezettel számolva max. mintegy 360 program lehet jelen a kínálatban.

A 76 prevenciós szervezet által működtetett 139 beavatkozás több mint négyötödéről (83%), összesen **115 programról/szolgáltatásról rendelkezünk részletesebb információkkal.**

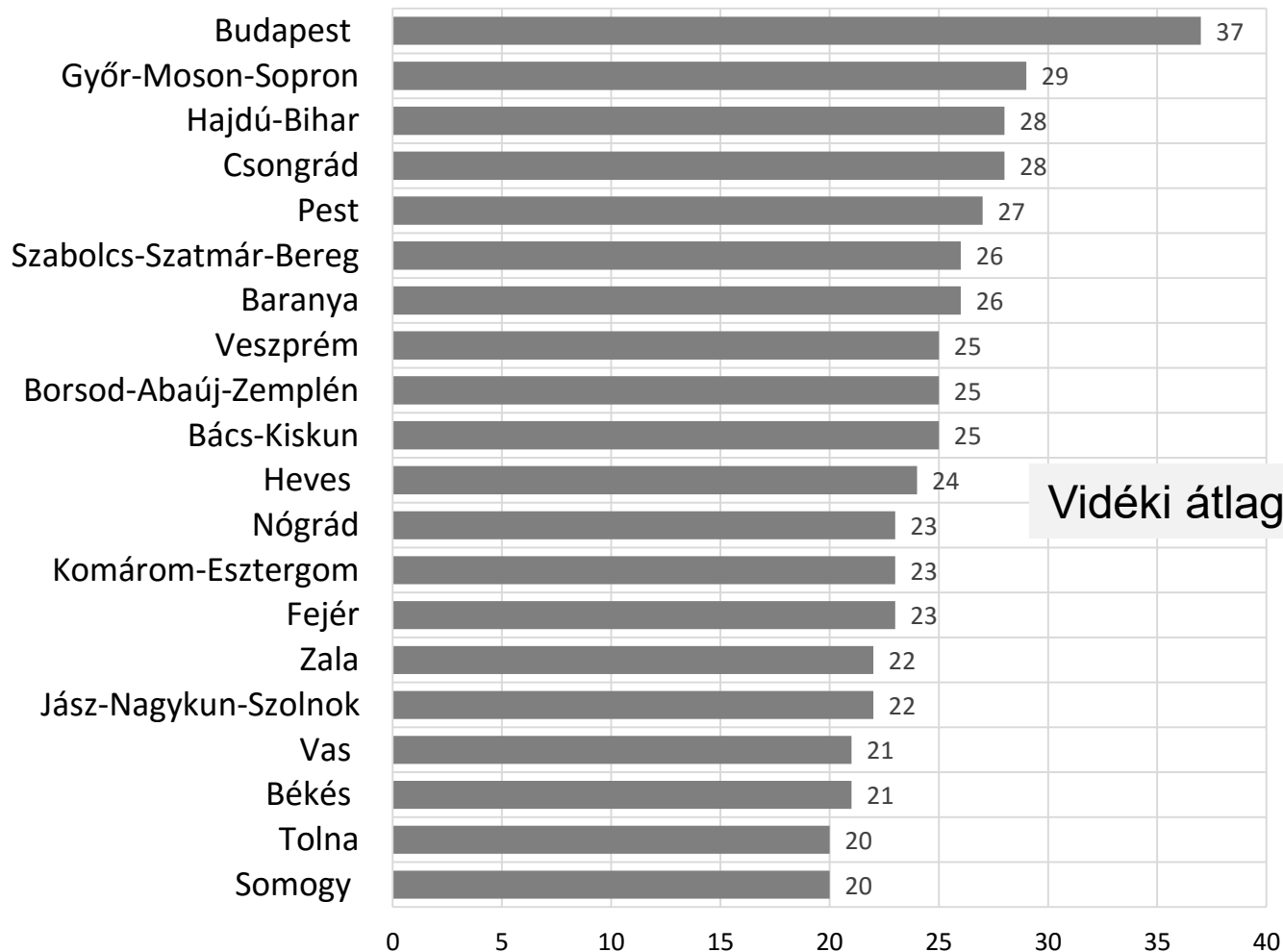
A továbbiakban a 96 közvetlen programot mutatjuk be.

végső célpopulációra
irányuló programok
83%

közvetítő célpopulációra
irányuló programok
17%

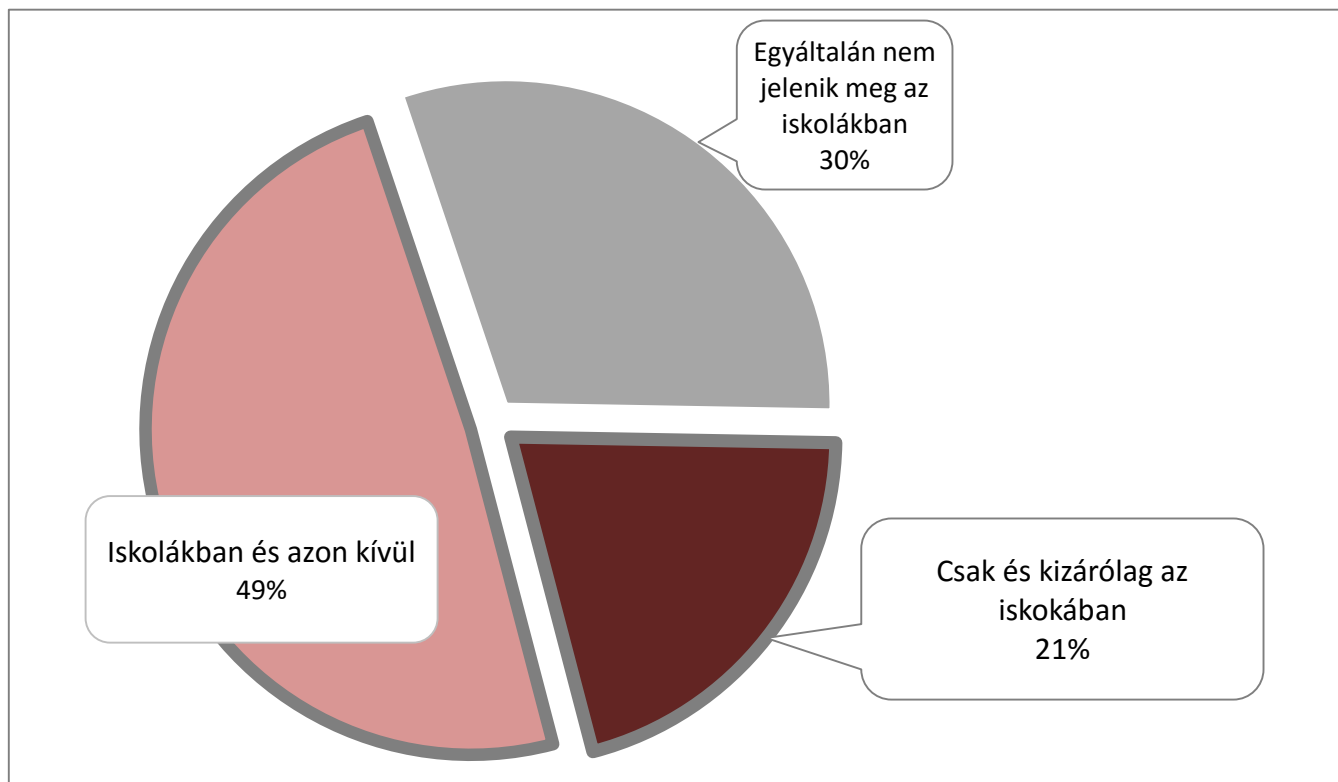

A közvetlenül a végső célcsoportra irányuló programok/szolgáltatások területi lefedettség (N=96)

A közvetlenül végső célcsoportra irányuló programok/ szolgáltatások megjelenése az iskolában (N=95).

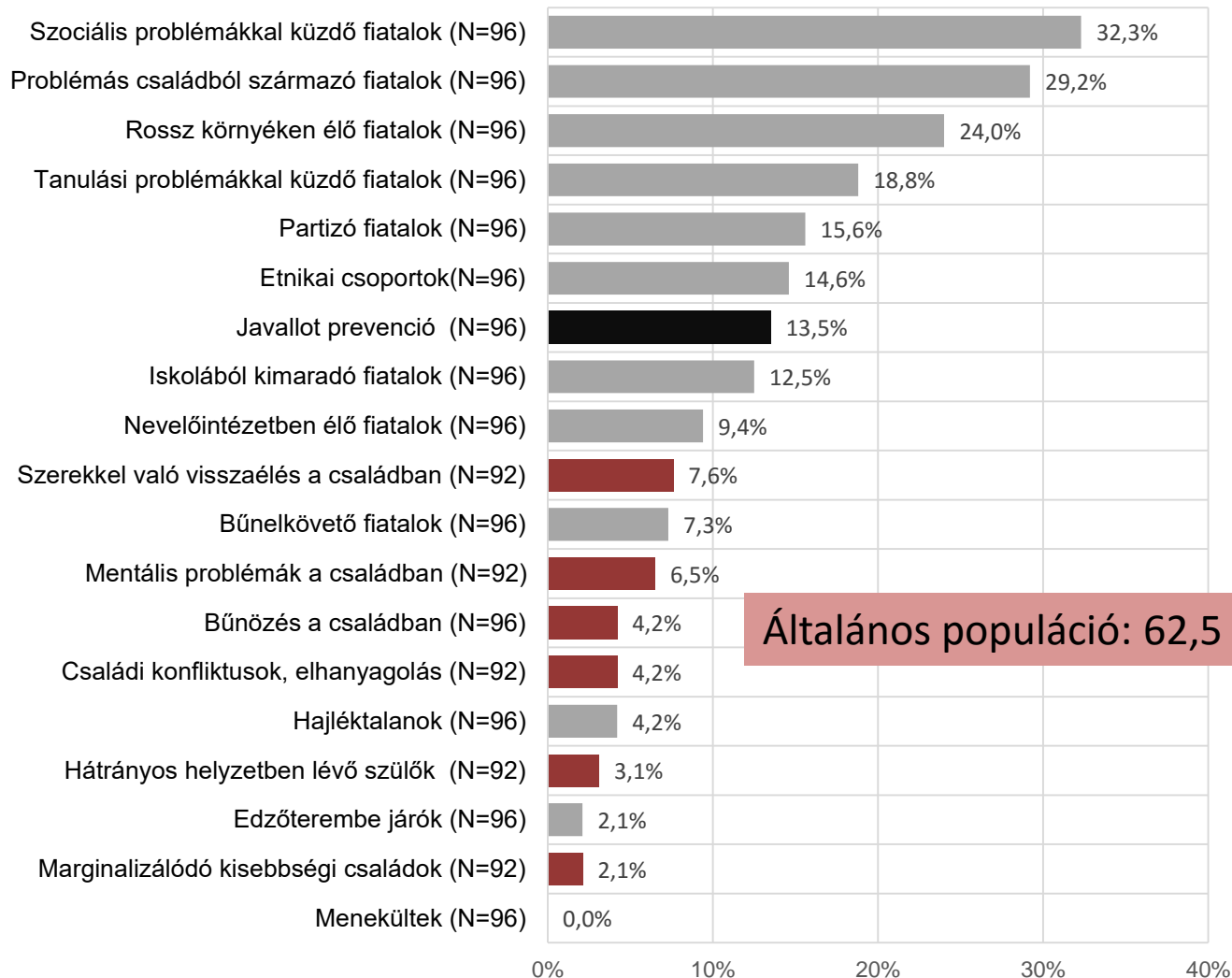

A megismert prevenciós beavatkozások kétharmada iskolai szintően (is) kínálja a szolgáltatását, és közel felében (46%) az iskolában (is) valósul meg a program/szolgáltatás.

A programok negyede (24%) zajlik a célpopuláció saját közegében (is)

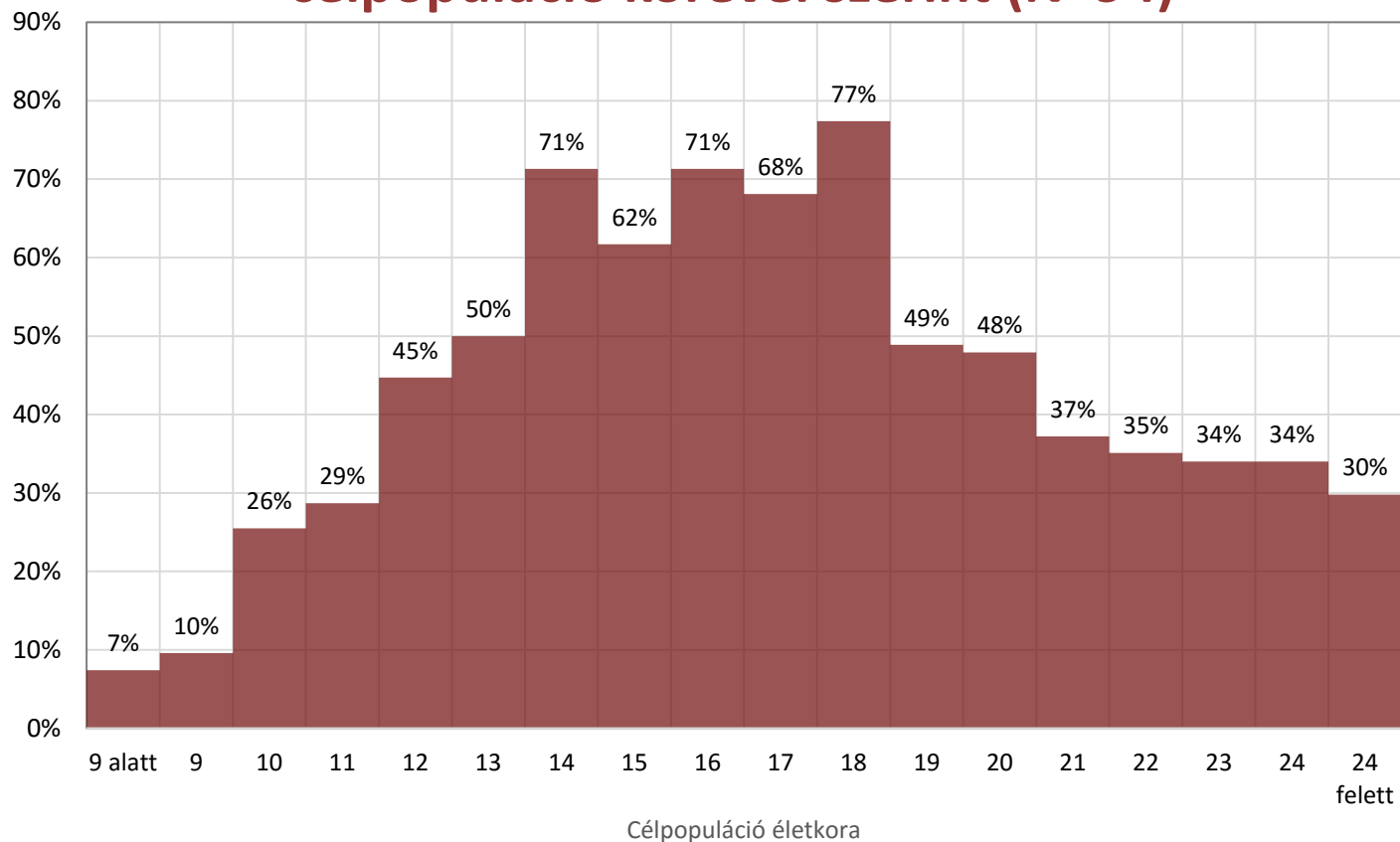

A közvetlenül végső célcsoportra irányuló programok/ szolgáltatások által megcélzott csoportok

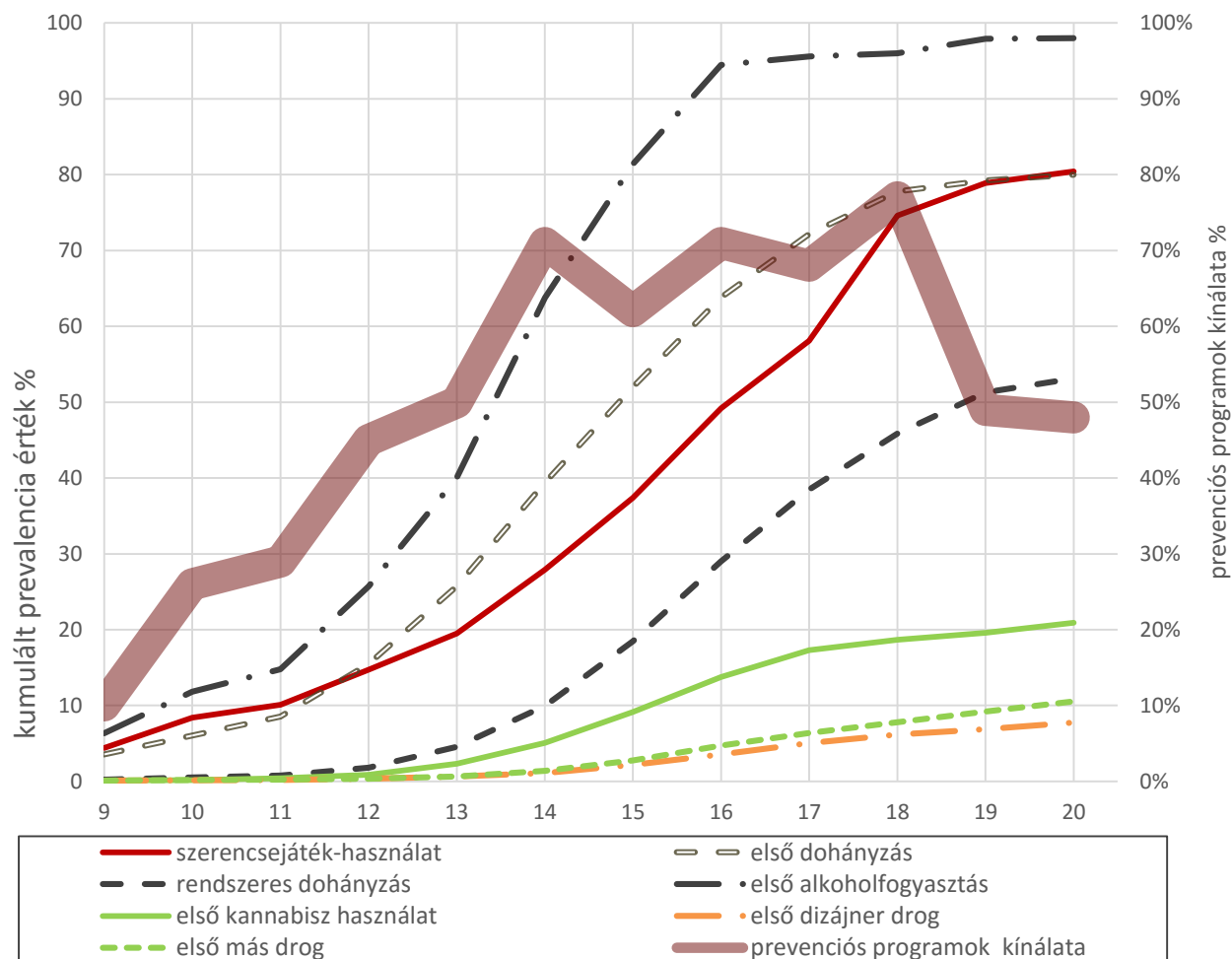

A közvetlenül végső célcsoportra irányuló programok/szolgáltatások előfordulásának %-os aránya a célpopuláció korévei szerint (N=94)

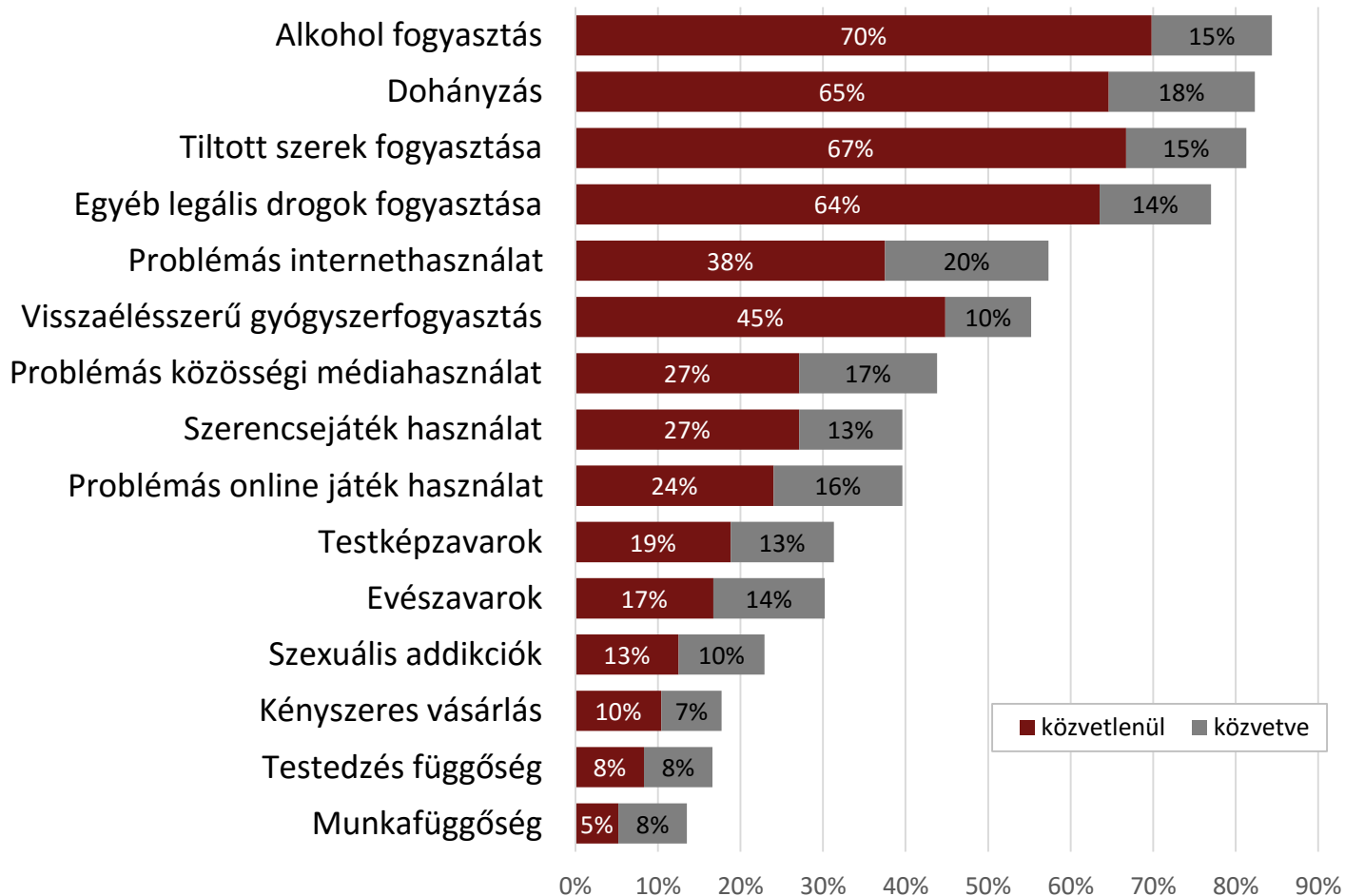
A végső célpopulációval közvetlenül foglalkozó prevenciós beavatkozások leginkább a 14-18 éves fiatalokat célozzák meg

A különböző szenvedélymagatartásokkal való kapcsolatba kerülés kockázata az egyes korévekben (7-14 évfolyamos diákok, %), valamint az általános populációra irányuló programok/szolgáltatások előfordulásának %-os aránya a célpopuláció korévei szerint)

A közvetlenül a végső célpopulációra irányuló prevenciók/ szolgáltatások által közvetlenül vagy közvetve megcélzott szenvedélymagatartások (N=96)

Összesen 38 programot találtunk, ami foglalkozik szerencsejáték használattal(26+12)

Záró gondolatok

- X A prevenciós tevékenységet végző szervezetek többsége nem főtevékenységként végzi a valamilyen szenvedélymagatartás megelőzésére irányuló vagy egészségfejlesztő munkát, s a 10 évvel ezelőtti helyzettel összehasonlítva (Paksi és Demetrovics, 2005) **a prevenciós/egészségfejlesztési tevékenységet a szolgáltatók a korábbihoz (29%) képest jóval kisebb arányban végzik ma (15%) fő tevékenységként.**
- X A szenvedélymagatartással kapcsolatos megelőző tevékenységet végző szervezetek döntő többsége a korábbihoz hasonlóan (71,5%) ma is (70%) nonprofit szervezet. **A for-profit szféra korábban is alacsony szerepvállalása csökkent (13%-ról 6%-ra). A költségvetési szervek relatív jelenléte mintegy 10%-kal növekedett.**
- X Budapesten 37, egy-egy vidéki megyében 20 program/szolgáltatás közül lehet választani. **10 éve mintegy 2-2,5-szörös volt a megismert iskolai programok kínálata (megyéenként 49, Bp-en 75)**
- X **38 program (40%) célozza meg (közvetlenül vagy közvetve) a szerencsejáték tevékenységet (is).**
- X A célzott prevenciós szolgáltatások struktúrája **kevésbé képezi le a szerencsejáték szempontjából kockázati tényezőket** (pl. családi kockázati tényezők, nemek szerint differenciált prevenció (3,5%)).

Köszönöm a figyelmet!